

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Mikrobien ja kemikaalien riskinarviointi vesilaitoksissa

Päivi Meriläinen

Sisältö

- Talousveden riskit
- Kvantitatiivinen mikrobiologinen riskinarviointi
- Mikrobiologiset terveysriskit
- Kemialliset terveysriskit
- Polaris: Talousveden mikrobiologiset riskit
  - Vesiopas – veden käsittelyvaihtoehtojen vertailu
- Polaris: Talousveden kemialliset riskit

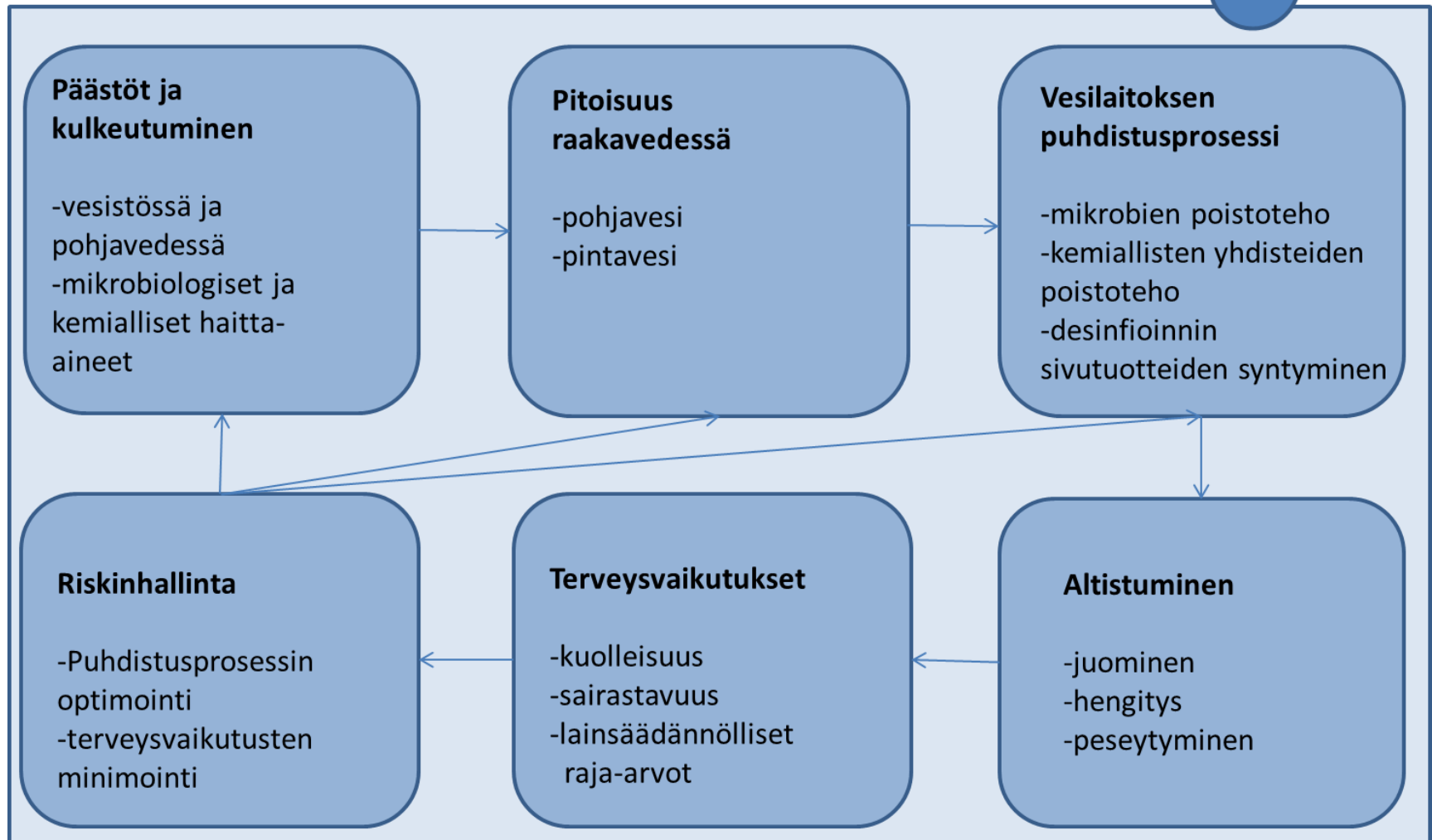

Talousveden riskit

- Suomessa 1998-2010: 69 vesiepidemiaa, 27 500 sairastunutta (Zacheus ja Miettinen 2011)
  - 2-10 vesiepidemiaa/vuosi
  - Kunnalliset pohjavesilaitokset n. 80% vesiepidemioista
- Talousveden mikrobiologista laatu voivat uhata mm. jätevesi, huuhtoumat, puutteelliset suojaukset pohjavedenottamoilla, puhdistusprosessien tehottomuus, huono jakeluverkoston kunto
  - Kemiallinen saastuminen: Pesticidit, raskasmetallit, arseeni, nitraatti, kloorauksen sivutuotteet, kloorifenolit
  - Ilmastonmuutos
- Terveysriskeinä patogeenisten mikrobien aiheuttamat sairastapaukset (vatsatauti, suolistotulehdus, jälkitaudit) vs. kemikaalien aiheuttamat pitkäaikaiset haittavaikutukset
  - Haasteena riskinarvioinnin ja –hallinnan kehittäminen

Talousveden terveysriskien arviointi

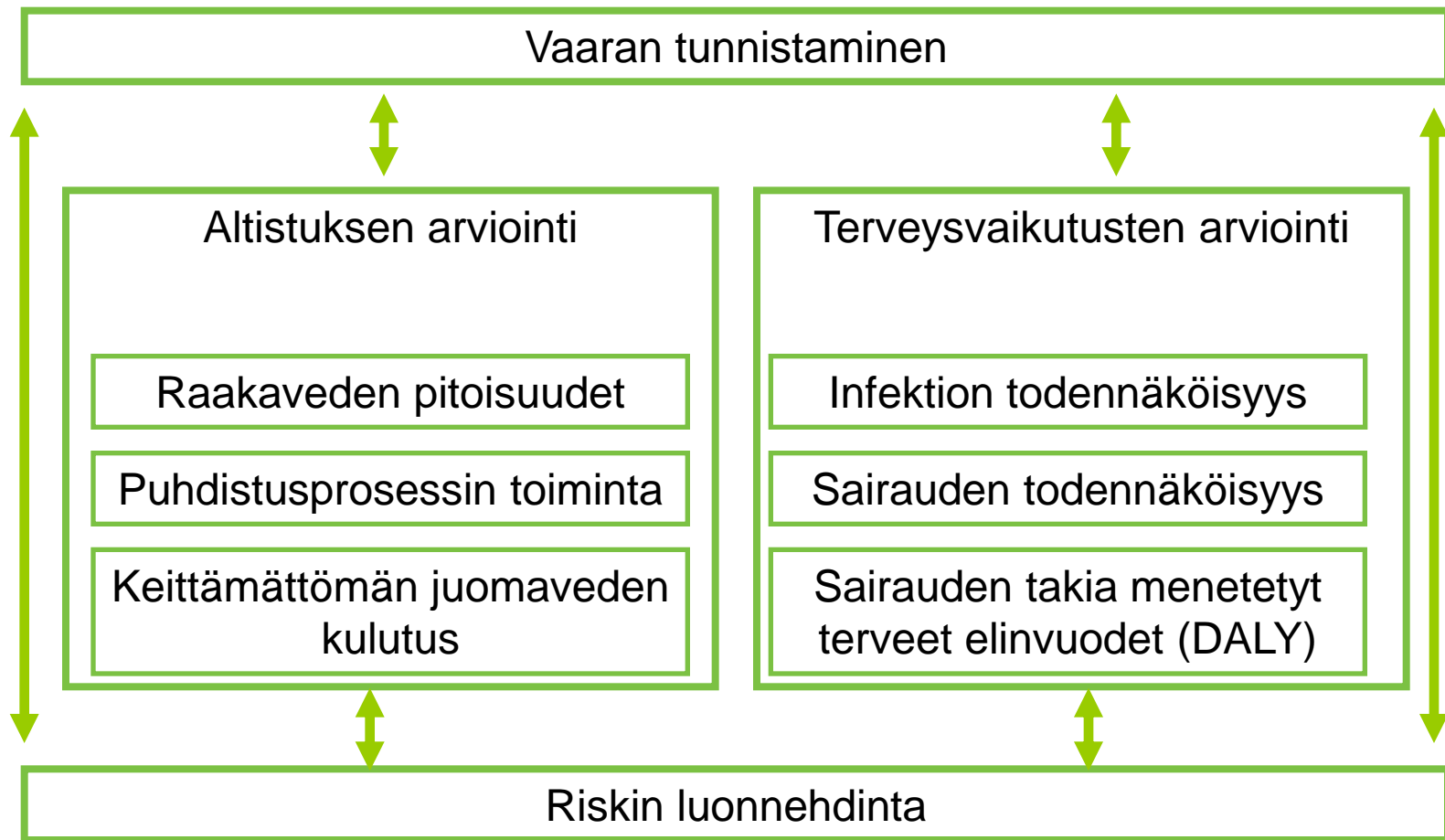

Kvantitatiivinen mikrobiologinen riskinarviointi (QMRA)

- Kvantitatiivinen mikrobiologinen riskinarviointi (Quantitative microbial risk assessment, QMRA)
- Lopputuotos on arvio
  - veden kuluttajille koituvan terveyshaitan suuruudesta
  - vesiturvallisuudesta riskinhallinnan ja päätöksenteon tueksi

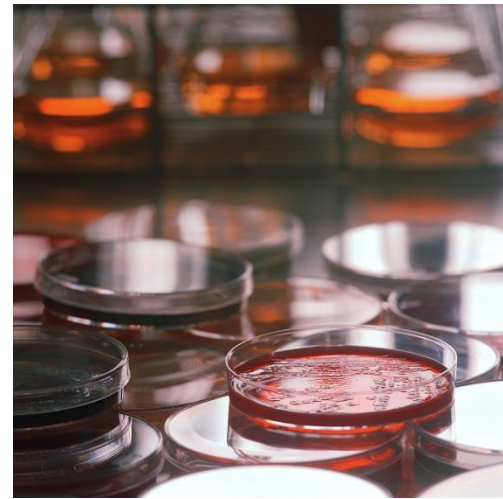

Kvantitatiivinen mikrobiologinen riskinarviointi (QMRA)

Talousveden mikrobiologiset riskit

- Bakteerit
    - Salmonella
    - Campylobacter
    - E.coli O157
  - Virukset
    - Rotavirus
    - Noroviruses
    - Adenovirus
  - Alkueläimet
    - Cryptosporidium
    - Giardia
- Oireet:
    - pahoinvoinnista vatsakramppeihin, ripuliin, reaktiivinen niveltulehdus.
    - Oireiden kesto voi vaihdella

Talousveden kemialliset riskit

- Kloorauksen sivutuotteet: Syöpiä, lisääntymisvaikutuksia
- Vesijohtoverkoston materiaaleista veteen liukenevat aineet: Kupari
- Sinilevätoksiinit pinta-vedestä
- Kloorifenolit: Syöpiä, iho-oireita
- PAH-yhdisteet
- Raskasmetallit
- Polttoaineet, torjunta-aineet
- Lääkeaineet ja kuluttajakemikaalit, esim. hormonit

Mikrobiologinen riskinarviointi Polariksessa

- Mikrobiologista dataa tarvitaan arvioimaan raakaveden laadun vaihtelua sekä puhdistusprosessien toimintaa
- Eri tyyppiset patogeenit käyttäytyvät eri tavoin puhdistusprosesseissa
- Polaris riskinarvioinnin tavoitteena oli luodavmatemaattinen malli, jota voidaan käyttää ennustavana työkaluna esim. talousveden riskinhallissa
  - Tuloksena terveysriskejä infektion todennäköisyys väestössä, infektiotapaukset per aikayksikkö, DALYs (disability adjusted life years)
  - Voidaan vertailla eri skenaarioita esim. Puhdistusprosessit, vikatilanteet, rankkasadejaksot, tulevaisuuden ilmastoskenaariot

Polaris: Talousveden mikrobiologiset riskit

Arvioinnin rajaus ja menetelmät

- Laskennallinen riskinarviointi: Väestön altistuminen talousveden mikrobeille kohdealueilla
  - Mikkelin Pursialan vesilaitos (pohjavesi)
  - Kirkkonummen Meikon vesilaitos (pintavesi)
- Mikrobialtistukseen liittyvät terveysriskit
  - Vatsatauti
- Altistuminen: Suun kautta nautittu kylmä talousvesi
- Koepaikkojen altistumisen mallinnus perustuen vesilaitoksilla ja lähiympäristöstä mitattuihin pitoisuuksiin:
  - Raakavesi
  - Talousvesi

Mikrobien poistotehokkuuksien arvoja vedenpuhdistuksen yksikköprosesseissa

Yksikköprosessi	Bakteerit	Virukset	Alkueläimet
<i>Partikkelien poistoon perustuvat prosessit: poistotehokkuuden vaihtelu ($\log_{10}$-yksiköissä¹)</i>			
Koagulaatio	0.6 – 3.7	0.2 – 4.3	0.0 – 3.8
Nopea hiekkasuodatus	0.1 – 1.5	0.1 – 3.8	0.0 – 6.5
Aktiivihiekkisuodatus	0.9 – 2.9	0.2 – 0.7	0.4 – 3.3
Hidas hiekkasuodatus	1.2 – 4.8	0.6 – 4.0	0.3 – yli 6.5
<i>Desinfointiprosessit: mikrobien inaktivaatiokertoimet, k_e ($L / mg \times min, 10^\circ C$)</i>			
Kloori	6.67 – 19.6	4.58	0.062
Klooridioksidi	16.4	0.47	0.0054 – 0.24
Otsoni	174	10.0	0.24 – 4.9
<i>Mikrobien poistoon tarvittava UV-säteilyteho (mJ/cm^2)</i>			
90 % poisto	3 – 9	5 – 56	2 – 3
99 % poisto	4 – 16	11 – 111	5 – 6
99.9 % poisto	7 – 23	17 – yli 167	11 – 12
99.99 % poisto	9 – 51	21 – yli 167	ei tiedossa

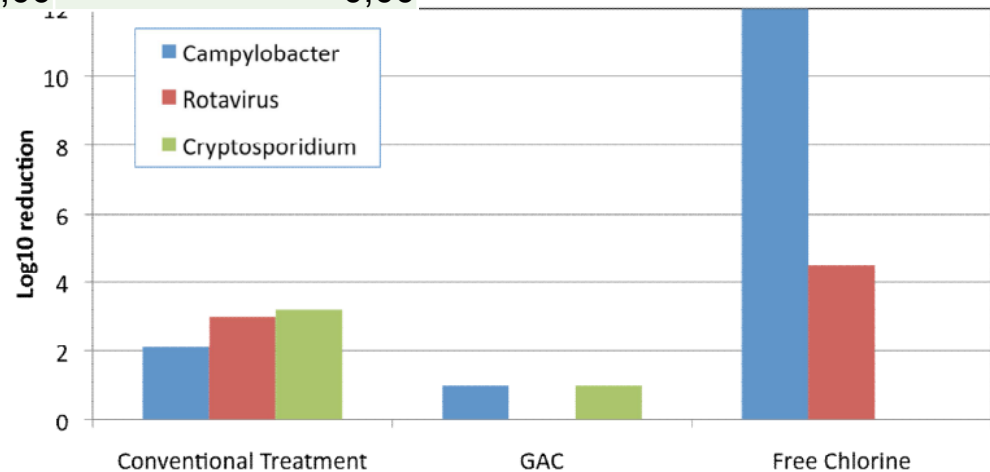
TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

¹ $\log_{10}$ -yksiköissä arvo 1 vastaa 90 % poistoa, arvo 2 vastaa 99 % poistoa, arvo 3 vastaa 99.9 % poistoa, arvo 4 vastaa 99.99 % poistoa jne. (Lähde: Smeets et al., 2006).

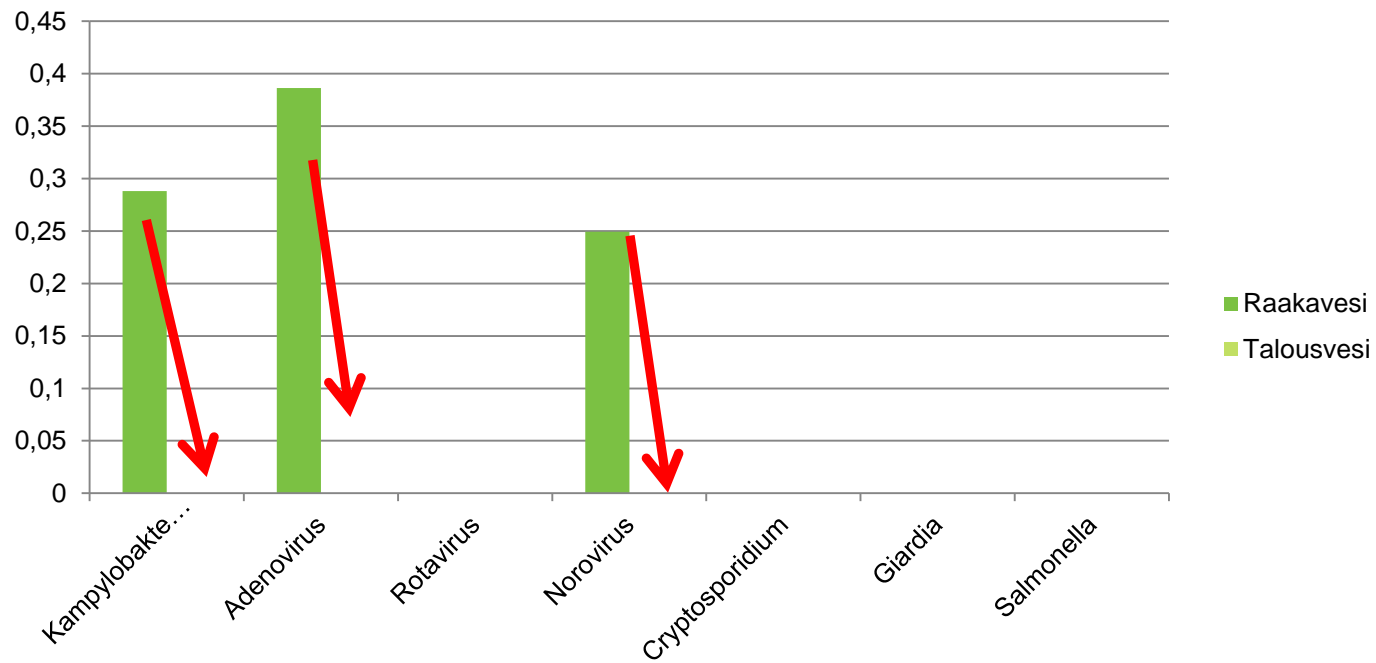

Puhdistusmenetelmät: Mikrobinen logaritminen poistuma

Mikrobi	Pitoisuus Raakavedessä (mikrobia/l)	Pitoisuus talousvedessä (mikrobia/l)
Kampylobakteeri	0,17	0,00
Adenovirus	0,50	0,00
Rotavirus	0,00	0,00
Norovirus	286,71	0,00
Cryptosporidium	0,00	0,00
Giardia	0,00	0,00
Salmonella	0,00	0,00

Infektioriski: Raakavesi vs. talousvesi

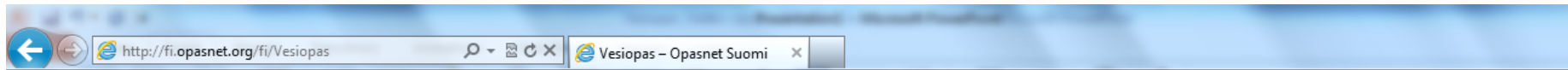

Kohdekohtaisista arvioinneista riskinarvioinnin työkaluun: Vesiopas

- Työkalu juomaveden terveystriskien arviointiin
- Vesiopas = verkkopohjainen vaikutusarviointimalli, jolla voidaan suorittaa talousveden riskinarviointia
  - THL:n ylläpitämä yleiskäyttöinen verkkotyötila.
  - Nettisivusto ja laskentaympäristö yhtä aikaa.
  - Mahdollisuus rakentaa sisältöjä kuin legoista
- Työkalu, jolla **voidaan vertailla eri** raakavesilähteiden ja **puhdistusmenetelmien vaikutusta terveystriskeihin**
- Eli miten eri raakaveden patogeeneit poistuvat puhdistuksessa ja miten ne vaikuttavat ihmisten terveyteen

http://fi.opasnet.org/fi/Vesiopas

Valikko

Etusivu
Keskustelut
Näytä kaikki sivut
Tuoreet muutokset
Tiedostoluettelo
Ohje
Ota yhteyttä

Työkalut

Luo uusia sivuja
Taulukkomuunnin

Työkalut

Tänne viittaavat sivut
Linkitettyjen sivujen muutokset
Toimintosivut
Tulostettava versio
Ikiilinkki

Sivu Keskustelu

Lue Lähdekoodi Näytä historia

Vesiopas

Sisällysluettelo [piilota]

- 1 Vesiopas - Arviointi juomaveden laadun terveysvaikutuksista
  - 1.1 Vesiopasmalli
  - 1.2 Käyttöohjeet Vesiopas-mallille
  - 1.3 Tulosten tulkinta
  - 1.4 Rajaus
  - 1.5 Määritelmä
    - 1.5.1 Muuttujat
    - 1.5.2 Data
    - 1.5.3 Paikkakuntaakohtaiset tiedot
  - 1.6 Katso myös
  - 1.7 Viitteet
  - 1.8 Aiheeseen liittyviä tiedostoja

Vesiopas - Arviointi juomaveden laadun terveysvaikutuksista

Arviointi laadun terveysvaikutuksista käsittelee juomaveden mahdollisen terveyshaittaa vesijohtovettä käyttäville ihmisille, sekä juomaveden mahdollinen terveysriski on tietyillä raakaveden mikrobeilla. Arviointi...

Vesiopasmalli

+ Näytä koodi

Raakavesi: Patogeenien pitoisuudet

Raakaveden luokitus:

Pohjavesi - Puhdas

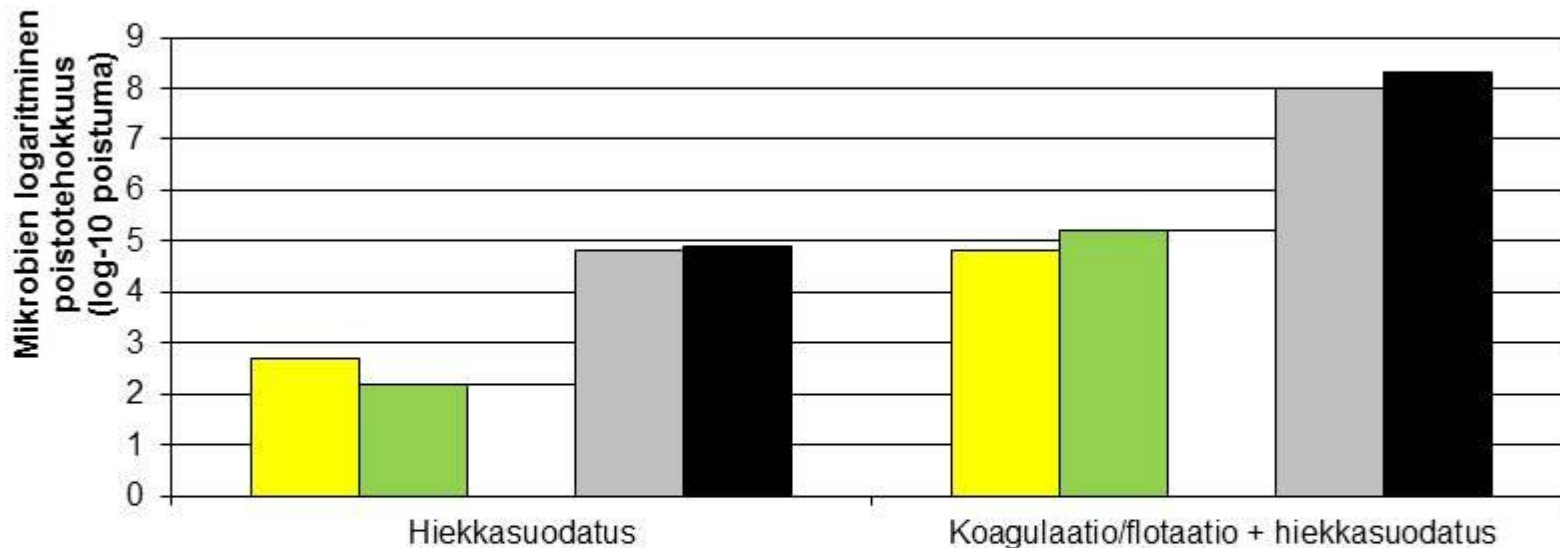
Vesioppaan tulokset ovat suoraan hyödynnettävissä päätöksenteossa ja niitä voi hyödyntää esim:

- erityistilanteiden ennakoinnissa ja
- infektioriskiä vähentävien toimenpiteiden optimoinnissa

riskien ja hallinta ja monitorointi -

Mikrobien logaritminen poistotehokkuus

- Voidaan laskea eri puhdistusprosessien mikrobien logaritmisia poistotehokkuuksia eri mikrobeille
→ riskinhallintavaihtoehtojen vertailu

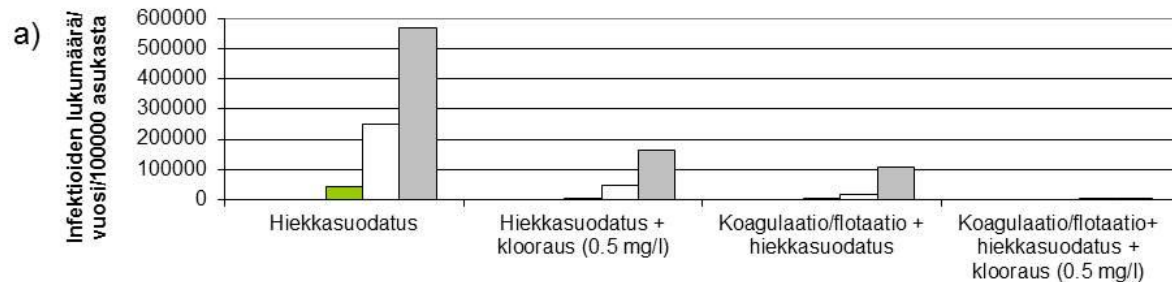

■ Kampylobakteeri ■ Rotavirus □ Norovirus ■ Cryptosporidium ■ Giardia

Vesiopas: Raakavesikontaminaation terveysvaikutukset

Infektioiden lukumäärä (Inf./vuosi/100000 asukasta)

- Vesiopas-mallilla voidaan vertailla vedenkäsittelyvaihtoehtojen vaikutusta infektoituneiden lukumäärään sekä tautitaakkaan erilaisilla raakaveden likaantumisvaihtoehdoilla

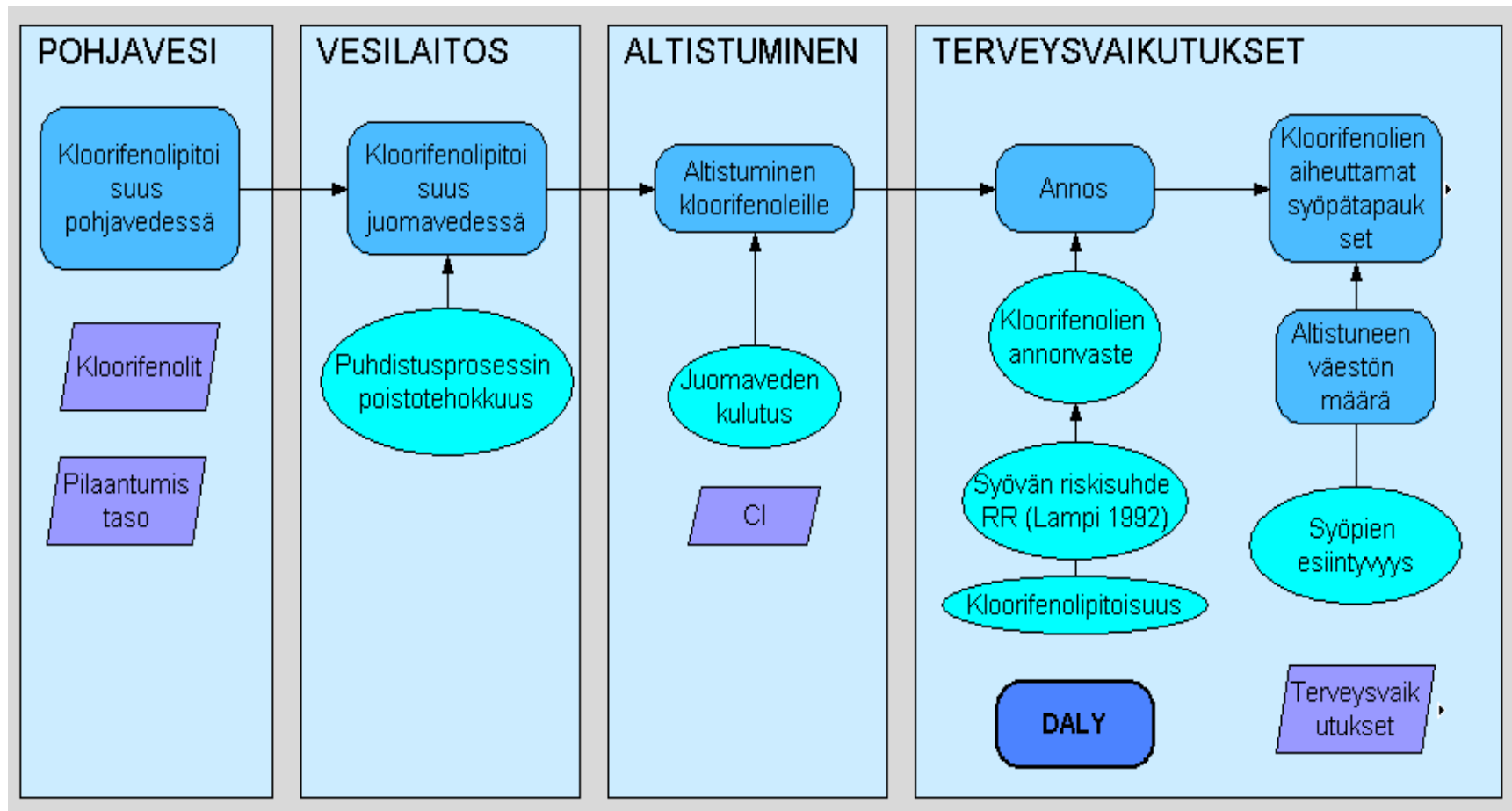
Polaris: Talousveden mikrobiologiset riskit

Päätelmät

- Mikrobiologiset riskit normaalitilanteessa pienet
- Erikoistilanteet uhkana
  - Raakaveden laadun muuttuminen: Rankkasateet, kuivuus, tulvat
  - Toimintahäiriöt vesilaitoksella
- Mitatut pitoisuudet pieniä, joten laitoskohtaisten mikrobien poistotehojen määrittäminen ei onnistunut, vaan turvauduttiin kirjallisuustietoihin
- Jatkossa indikaattorimikrobien avulla tapahtuva riskinarvioinnin kehitys
- Polariksen riskinarviointimallin pohjalta kehitetty Vesiopas, jota päivitetään uusimpien tutkimustulosten perusteella

Polaris: Talousveden kemialliset riskit - Kloorifenolien riskinarviointi

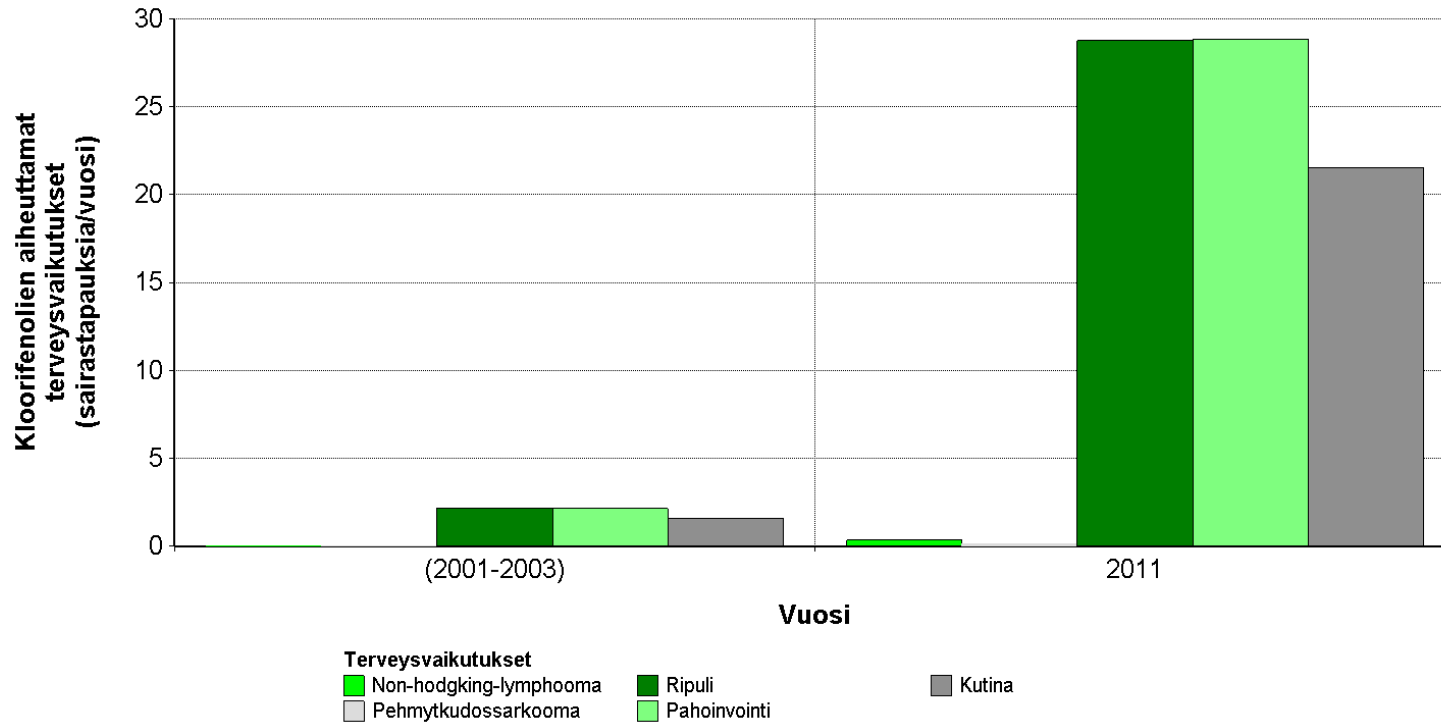

Kloorifenolien riskinarviointi – Arvioinnin rajaus ja menetelmät

- Tarkastellaan kloorifenoleilla saastuneen juomaveden terveystaakkaa Mikkelin Pursialan alueella
- Arvioinnissa käytetään alueelta mitattuja kokonaiskloorifenolipitoisuuksia
  - $< 4 \text{ ug/l}$ talousvedessä
  - Vaadittu taso $< 10 \text{ ug/l}$
- Terveystaakaksi ovat Non-hodgkin-lymfooma sekä pehmytkudossarkooma.
- Lisäksi tarkastellaan iho-oireita ja pahoinvointia
- Altistuminen huomioitu vain juodun talousveden kautta

Esimerkki: Kloorifenolien riskinarviointi

Terveysvaikutus	(2001-2003)	2011	Total
Non-hodgking-lymphooma	0	0	0
Pehmytkudossarkooma	0	0	0
Ripuli	2	2	2
Pahoinvointi	2	29	31
Kutina	2	2	2

Esimerkki: Kloorifenolien riskinarviointi - Johtopäätökset

- kloorifenolit voivat kulkeutua maaperästä pohja- ja edelleen talousveteen ja todennäköisesti aiheuttaa terveysvaikutuksia.
- Altistuminen kloorifenoleille vuosikymmenien ajan voi aiheuttaa syöpätapauksia väestössä, mutta Mikkelissä havaituilla pitoisuuksilla syöpäriski on hyvin pieni (<1 tapausta vuodessa)
- Kloorifenolien riskit on muistettava kunnissa, joissa on vanhoja sahanpohjamaita.

Yhteenveto

- Suomessakin talousveden laadun aiheuttamia terveysriskejä → tarvetta riskinarvioinnille
  - Kemialliset, mikrobiologiset
  - Erikoistilanteet ja niihin nopea reagoiminen vedenpuhdistuksen haaste → tarvetta kokonaisjärjestelmälle
  - WSP vastaa tähän haasteeseen osittain
- Riskinarviointi antaa mahdollisuuden
  - 1) tarkastella mahdollisia riskejä ja
  - 2) varautua niihin
- QMRA ja Vesiopas työkaluina vastaamassa kysymyksiin ”Miten suuri riski voi olla?”
  - Säästää rahaa ja jopa ihmishenkiä

Lisätietoja

- Meriläinen, 2011. Vesiopas. Opasnet.
<http://fi.opasnet.org/fi/Vesiopas>

Yhteystiedot:

Päivi Meriläinen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, PL
95, 70701 Kuopio

paivi.merilainen@thl.fi

